

Denizli'de sanayici gençlere ışık oluyor

Denizli Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Selim Kasapoğlu, 24 Temmuz Gazeteciler ve Basın Bayramı vesilesiyle, biz medya temsilcileriyle bir araya geldi.

Başkan Kasapoğlu ve ekibinin hayata geçirdiği projeler, sanayicinin fabrikalarından sahaya çıkıp üretime ve istihdama canla başla destek verdiğini gösteriyor.

Projelerin özellikle ikisi dikkatimi çekti. İlki; Denizli İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Denizli Sanayi Odası ve **İstanbul Sanayi Odası** arasında imzalanan "Mesleki Eğitim İş birliği" projesiydi. 2019 yılında Millî Eğitim Bakanlığı ile gerçekleştirilen projeye Şırnak, Bingöl, Yalova, Sivas ve Eskişehir'in ardından Ege Bölgesi'ndeki ilk ve tek il olarak Denizli de eklendi.

★★★

İlk fazda Denizli'deki 33 Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin üçte birinin sürece dahil edildiğini açıklayan Kasapoğlu, orta vadede Honaz, Çardak, Bozkurt, Çivril ve Sarayköy başta olmak üzere sanayinin organize olduğu tüm ilçelerden okulların sisteme entegre edileceğini söyledi. Bölgeden 25 sanayicinin yürütme kurulunda bizzat görev aldığı protokol

Aslı Öktener

aslioktener@gmail.com

Aslı Öktener

Selim Kasapoğlu

kapsamında, okullardaki atölye ve laboratuvarlar, güncel teknolojilerle geliştirilecek şekilde desteklenecek.

Kariyer günleri, rehberlik çalışmaları, yarışmalar ve teknik geziler gibi farkındalık artırıcı etkinlikler düzenlenecek. Alan öğretmenlerine eğitimler planlanacak. Öğrencilerin işletmelerde mesleki eğitim ve staj yapmaları desteklenecek. Başarılı öğrencilere ve projelere Protokol Yürütme Kurulu kararıyla destek verilecek.

★★★

Denizli'nin bir diğer önemli çalışması ise; 13 ille birlikte bölgede uygulanan ve T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) iş birliğinde yürütülen "Model Fabrika".

★★★

Eylül ayında resmi açılışı yapılacak olan fabrikada işletmeler, yalın üretim prensiplerini, dijitalleşmeyi, otomasyonu ve veri analitiğini deneyimsel öğrenme teknikleriyle pratik olarak uygulayabilecek.

Denizli Sanayi Odası Yönetiminin çalışmaları, özellikle hayatta yürüyecekleri yolu bulmaya çalışan gençlerimize ışık olacak, onlara istihdam fırsatı sunacak. Kendilerini tebrik ediyor, diğer illerimize örnek olmasını diliyorum.

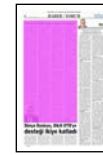

Yeşil dönüşüm, ama nasıl?

Buluşmada DSO Başkan Yardımcısı Osman Uğurlu, küresel iklimle etkisini gösteren su sıkıntısına karşı alınan önlemleri ve sanayide yeşil dönüşüm çalışmalarını aktardı. Ancak bırakın yeşil dönüşümü maalesef OSB'ler dışındaki bölgelerde hala kanalizasyonu, yolu olmayan sanayicinin olduğunu öğreniyoruz.

Uğurlu, Denizli OSB'de su arıtma tesisinin yapıldığını açıklıyor, "Arıtılan suyun yüzde 60'ı mecburen bırakılıyordu. Yapacağımız ilave bir sistemle bu suyu yüzde 80'ini sanayicimizin kullanımına sunabileceğiz. Böylece yeraltı kaynaklarını daha az kullanacağız. Büyük markalara üretim yapan özellikle boyahanelerin su taahhütleri var. Bu tesisle bunları yerine getireceğiz" dedi.

Uğurlu'nun anlatımından fabrikaların bünyelerine kurmak istedikleri GES'ler için trafo kapasite sıkıntısı yaşadığını da anlıyoruz. Tıpkı Ege'deki pek çok OSB'de olduğu gibi. Bir yandan sanayicinin sıfır karbon düzenlemesine uyum sağlaması isteniyor bir yandan da önlerine bürokratik sorunlar çıkıyor. Uğurlu, "Ülkemiz için en önemli yatırım enerji. Bence dağ taş GES ve rüzgâr santralleri olmalı ki hem sanayicimiz hem hane halkımız depolayarak daha uygun elektrik alabilsin. 'Süper izin' acilen onaylanmasını bekliyoruz" diyor. Ve biz bunları konuşurken emisyonların 2030 yılına kadar %45 oranında azaltılması, 2050 yılına kadar da sıfıra ulaşması için gereken süre maalesef daralıyor.

En büyük 1000 sanayi şirketi ne söylüyor?

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye'nin 1000 büyük sanayi kuruluşunu açıkladı. 2024 sonuçlarına göre hazırlanan liste reel sektörün durumu hakkında önemli ipuçları veriyor. Gelir, İSO'nun araştırmasını yedi maddede ele alalım: Ölçek, istihdam, kârlılık, faiz, ücretler, katma değer ve coğrafi dağılım.

Bir: Ölçek – Okyanusta taka ile seyhat

İSO 500 ve İkinci 500 şirketlerinin Türkiye ekonomisine, ihracatına ve istihdamına katkısı aşikâr. İSO 500 listesindeki firmalar 2024'de 8.7 trilyon TL ciroya erişti, 96 milyar dolar ihracat yaptı ve 824 bin kişilik istihdam sağladı.

İSO İkinci 500 firmalarının cirosu 1.4 trilyon TL, ihracatı 16 milyar dolar, istihdamı ise 291 bin kişi olarak gerçekleşti. Yani en büyük 1000 sanayi şirketimizin toplam 10.1 trilyonluk cirosu, 112 milyar dolarlık ihracatı, ve 1 milyon 115 bin kişilik istihdamı var. Her iki listedeki tüm firmalarımızı tekrardan kutluyoruz.

Uluslararası bir kıyasla yaparsak, sanayimizin en önde gelen şirketlerinin daha gidecek çok yolu olduğunu görüyoruz. İSO 500 şirketlerinin 2024 yılı toplam cirosu 264 milyar dolar. İSO İkinci 500'ün toplam cirosu ise 42 milyar dolar. Yani, Türkiye'nin en büyük 1000 sanayi kuruluşu toplam 306 milyar dolarlık ciroya ulaşmış. Halbuki, tek başına Volkswagen'in 2024 cirosu 350 milyar dolar. Sanayimizin gözbebeği bin şirket bir yerde, tek başına bir şirket bir yerde!

Nitekim İSO 500'de 1 milyar doların üstünde ciroya ulaşan sadece 47 şirket var. İlk 10 şirket İSO 500 toplam cirosunun dörtte birini oluşturuyor; ilk 50 şirket yansını. Fark o kadar ciddi ki, ilk 500'ün birincisi TÜPRAŞ'ın cirosu 20 milyar dolar iken 500. şirketin cirosu 129 milyon dolar (şampiyonun yüzde 1'inden az), 1000. şirketin cirosuysa 56 milyon dolar. Fark o kadar ciddi ki, İSO 500'ün tepesindeki üç şirketin cirosu İkinci 500'deki şirketlerin toplam cirosu kadar.

Ozetle, çok az sayıda şirkete odaklanmış bir sanayimiz var. Üstelik onlar bile daha küresel ölçekte güçlükler.

İşin kötüsü, İSO 500 ve İSO İkinci 500 şirketlerimiz, ölçeğe ulaşmak yerine üç yıldır küçülüyor.

Mesela, 2024 yılında İSO 500 şirketlerinin üretimden satışları yüzde 36 artmış. Tabii Türkiye gibi yüksek enflasyonlu bir ülkede bu sayı tek başına bir anlam ifade etmiyor. Zira bu reel (üretici fiyatı)

enflasyonunun -ÜFE- artırımını (s)

bazda yüzde 5'lik küçülme anlamına geliyor. İSO İkinci 500'ün bu sene ÜFE'den arındırılmış büyümesi: sıfır.

İki: İstihdam – İş yok
İSO 500 ve İSO İkinci 500 sonuçlarındaki belki de en çarpıcı konu istihdam.

İSO 500 şirketlerinin 2024'de yarattığı yeni istihdam 21 bin. İkinci 500 şirketleri için bu sayı sadece 7 bin! Yani toplamda 1 milyon 100 bin kişiyi istihdam eden en büyük bin sanayi şirketimiz 2024'te sadece 28 bin yeni istihdam yaratabilmiş.

Dahası var. Son üç senede İSO 500 şirketlerinin yaratabildiği toplam yeni istihdam 67 bin kişi. İSO İkinci 500 şirketleri içinse bu sayı 31 bin. Yani en büyük 1000 sanayi kuruluşumuz üç senede toplam 100 bin kişilik istihdam bile yaratamamış!

Büyütemeyen sanayinin istihdamı, doğal olarak pek büyümemiş.

Biliyorsunuz her yıl iş gücümüze 1 milyon genç arkadaşımız katılıyor. Yani, her yıl en büyük 1000 sanayi kuruluşunun toplamı kadar yeni istihdam yaratmamız lazım. Ne eğitimde ne de istihdamda olan yaklaşık 5 milyon gencimize iş bulalım desek, en az dört tane İSO 1000 kurmamız lazım. Halbuki performans ortada...

Bu yüzden, yatırım çekecek, girişimcinin önünü açacak, çalışan niteliğini artıracak istihdam dostu büyüme politikalarını acilen devreye almamız şart.

Üç: Kârlılık – Avara kasnak
2024'te İSO 500 şirketlerimizin vergi öncesi kârı 8 milyar dolar civarında –hazinemizin 2024 yılında ödediği 39 milyar dolarlık faizden beşte biri! İSO İkinci 500 şirketlerde ise bu meblağ 1 milyar dolar. Yani hazinemizin 2024'te ortalama 10 günde ödediği faizle eş değer.

1 milyondan fazla kişi Türkiye'nin en gözde sanayi şirketlerinde çalışıyor ve ülkemizin üç ayda ödediği faiz kadar kâr yaratabiliyor. Takdir sizin.

Kârlılık oranları son on yıl ortalamasının çok altında kalmış durumda. İSO 500 şirketlerinde faaliyet kârının üretimden net satışlara oranı 2014-2023 döneminde ortalama yüzde 10.4 düzeyinde iken, 2024'te yüzde 6.2'ye gerilemiş. İSO İkinci 500 şirketleri için de son 10 yılda bu oran ortalama yüzde 10.9 iken 2024'te yüzde 7.3'e gerilemiş.

Satış kârlılığında da (vergi öncesi dönem kârının üretimden net satışlara oranı) tablo benzer. İki listedeki şirketlerde de on yıllık ortalama oran yüzde 7 düzeyinde iken bu sene bu oran İSO 500 şirketleri için yüzde 2.6'ya, İSO İkinci 500 şirketleri için %2.1'e gerilemiş. Gerek İSO İlk 500 gerekse İkinci 500 listelerinde şirketlerin üçte biri zarar etmiş. Bu, son 10 yılın en kötü tablosu.

Kâr edemeyen şirketler yatırım da yapamaz, istihdam da yaratamaz, katma değerini/teknolojik kabiliyetlerini de artıramaz.

Dört: Faiz – İbni bulundu!
İSO 500 şirketlerinde

son 10 yılda faaliyet kârının finansman giderine oranı ortalama olarak yüzde 60 olmuş. Bu sene ise bu şirketler faaliyet kârının yüzde 97'sini, yani neredeyse tamamını finansman giderine vermiş! İSO İkinci 500 listesindeki firmalar için son 10 senedeki faaliyet kârı/finansman gideri ortalama oranı yüzde 43 iken geçen sene bu oran yüzde 81 olmuş. Yani, bu sene sanayici üretiminden kazandığını faize vermiş.

Artık sanayicinin kazandığının yarısını değil, neredeyse tamamını faize verdiği bir tabloyla karşı karşıyayız. Neticede, hazırda parası olan sanayide rantıye olmuş; finansman geliri faaliyet kârından fazla!

Beş: Ücretler – Herkes mutsuz

2024'te İSO 500'de çalışan 824 bin işçinin ortalama aylık net maaşı 55 bin TL olmuş. Unutmayalım, bu kişiler özel sektörün en önde gelen, teknik kabiliyeti olan firmalarında çalışıyorlar. Bu meseleye üç açıdan bakalım.

Birincisi, bu ücret seviyesi 2023'e göre yüzde 84'lük bir artışa işaret ediyor. Yani çok yüksek enflasyon bir yıl gecikmeli olarak, bir nebze de olsa telafi edilmiş.

İkincisi, söz konusu 55 bin TL, 2024 yılında dört kişilik bir aile için TÜRK-İŞ'in yıl ortasında saptadığı 62 bin TL'lik yoksulluk sınırının hâlâ altında kalmış.

Üçüncüsü, rekabet gücü. TÜSİAD'ın Maliyet Bazlı Rekabet Gücü Endeksi, maaşların baskılandığı 2018-2023 döneminin ardından, Türkiye'nin rakiplerine göre dezavantajlı hale geldiğini gösteriyor. Sanayiciler de maliyetlerden şikayetçi.

Ne çalışanı ne sanayiciyi mutlu etmeyen bu açmazdan çıkmamız yegane yolu verimliliği artırmak. Bunun için de iş yapmayı kolaylaştırmaya, yatırım önünü açmaya ve çalışanlarımızı küresel kabiliyetlerle donatmaya mecburuz.

Altı: Katma değer – Vastatistan

Sanayi üretimimizde teknoloji düzeyimiz maalesef hâlâ düşük. Hem İSO 500'de hem de İkinci 500'deki firmalarımızın ancak yarısı Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge) harcaması yapıyor. Üstelik bu firmaların sayısı son yıllarda hiç artmamış.

İSO 500 listesinde yüksek ve orta-yüksek teknoloji yoğunluklu sektörlerin katma değerdeki payı 2023'de yüzde 37.4'ten 2024'te yüzde 34.1'e düşmüş. 2022 ve 2023'te orta-düşük teknoloji ağırlıklı üretim ön plandayken, 2024'te tekrar düşük teknolojiye dönüş yaşanmış.

Bu şekilde gidersek fiyat rekabetinin ötesine geçemeyen, yani refah yaratamayan bir vasatlık denizinde çırpınmaya devam ederiz.

Nitekim benzer bir tabloyu genel olarak sanayi istihdamında da görüyoruz. İmalat sektörü istihdamımızın yüzde 50'si düşük, yüzde 281'de orta-düşük teknoloji alanlarında çalışıyor. Bir diğer deyişle, imalat

sektöründe çalışan beş kişiden dördü büyük bir risk altında. Bekâ meselesi arayan buraya baksın!

Yedi: Coğrafi dağılım – Yumurtalar tek sepette

İSO 500 ve İSO İkinci 500 listelerini bir bütün olarak düşünürsek, 1000 büyük sanayi şirketimiz çok az sayıda şehirde yoğunlaşmış. Bu firmaların yarıdan fazlası sadece beş sanayi odasına kayıtlı (İstanbul, Ankara, Kocaeli, Ege, ve Gaziantep). İSO 500'de yoğunlaşma daha da fazla –söz konusu beş coğrafya yüzde 60'a yakın bir ağırlığa sahip.

Riskimiz, tüm yumurtalarımızı aynı sepete koymamız. Bir deprem ülkesiyiz. İstanbul ve çevresinde bir afet yasaşak ne yapacağız? Türkiye üretmez, ihracat yapamaz, vergi toplamaz hale mi gelecek?

Riskimiz, pek çok ilimizin kalkınma tuzagina düşmesi ve potansiyeline erişememesi. Bunun neticesinde birkaç şehre yığılmanın oraları da yaşanmaz hale getirmesi.

Riskimiz, "yaprak döker bir yanımız, bir yanımız bahar bahçe" haline gelmemiz. Ülkemizin bir yanının Macaristan bir yanının Libya seviyesinde kişi başı gelire sahip olması.

Bu ciddi riskleri, aklımızı kullanırsak yepyeni fırsatlara çevirebilir, Türkiye'nin kalkınma hikayesinde yeni bir ufuk açabiliriz.

Fırsatımız, en az 15 şehrimizi cazibe merkezi hale getirmek, yıldız şehirler çıkarmak. Fırsatımız, Anadolu kaplanlarının önünü açmak, onların enerjisiyle kalkınma seferberliğinin meşalesini yakmak.

Fırsatımız, bölgesel bir kalkınma portföyü oluşturarak doğal afetlere ve küresel dönüşümlere dayanıklı hale gelmek.

Sonuç

Yukarıda bahsettiğimiz meseleleri aşmak ve fırsatları değerlendirmek için Türkiye'nin güçlü, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir hamle yapması gerekiyor. Bunun için üç işi başarmalıyız: delik değil bir pisti onarmak (kurumsal mimariyi yeniden inşa etmek), kalkacak uçağı hazırlamak (kapsamlı bir kalkınma seferberliğine girişmek) ve uçağı yüksek oktanlı benzin koymak (teknolojik sıçrama yapmak).

Bu ancak eş zamanlı olabilir – "Önce birini sonra diğeri yapalım" veya "X konusu şimdilik lüks" gibi yaklaşımlara kapılırsak dünyanın çok gerisinde kalırız.

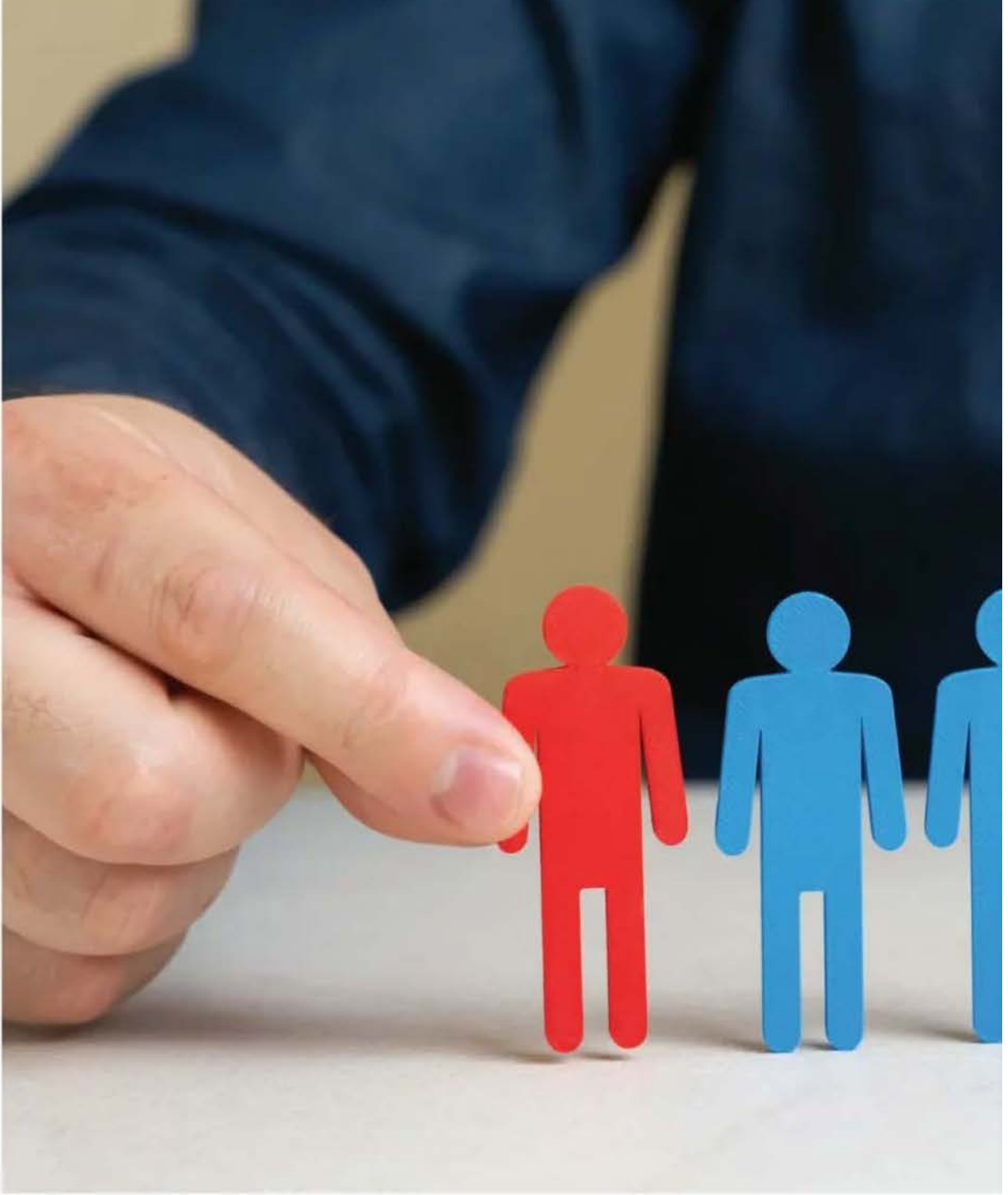
Bu ancak yeni bir solukla olabilir – Einstein'ın sözünü hatırlayalım: Aynı şeyleri deneyerek farklı sonuçlar elde edemeyiz. Meseleleri onu yaratırlar çözemeyiz. Bu ancak rasyonel bir performans iddiası ile birlikte başama coşkusuyla buluşturarak olabilir – Daha önce bunu "endeks milliyetçiliği" olarak tarif etmişim. Türkiye'nin uluslararası endekslerde yukarı çıkma iddiasını toplumsal birlik için bir odak haline getiren pozitif bir milliyetçilik.

Başarabiliriz. Hep birlikte başaracağız!

Güncel

Sanayide Yetenek Krizi Derinleşiyor

Sanayide çalışan sayısı Eylül 2022'den bu yana en düşük seviyelere geriledi. Açık iş oranı en yüksek imalat sektöründe gerçekleşirken, teknik yeterlilik gerektiren pozisyonların yüksek olması nitelikli iş gücü sorununun derinleştiğine işaret ediyor. Sektör temsilcilerine göre bu durum geçici değil kalıcı bir krizin habercisi...

● Begüm Nur Alkış

İSO 500'DE ZARAR EDEN ŞİRKET SAYISI 150'Yİ AŞTI

Yıl	Dönem Kârı (V.Ö.)	Dönem Zararı (V.Ö.)	Faiz Amortisman ve Vergi Öncesi Kâr	Faiz Amortisman ve Vergi Öncesi Zarar
2017	422	78	488	12
2018	381	119	488	12
2019	411	89	483	17
2020	423	77	492	8
2021	405	95	489	11
2022	442	58	489	11
2023	404	96	490	10
2024	348	152	481	19

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası

Sanayi sektörü son dönemde üretim kapasitesini korumakta zorlanırken; yeni siparişler, istihdam ve satın alma faaliyetlerinde belirgin bir yavaşlama yaşanıyor. Sektör verileri özellikle istihdamda yaşanan daralmanın geçici olmadığını ve nitelikli iş gücü bulmada yaşanan sıkıntıların yapısal bir sorun haline geldiğini gösteriyor. Türkiye'nin en büyük 500 **sanayi** kuruluşunun yer aldığı **İSO 500** içerisindeki zarar eden şirket sayısı yıldan yıla artış gösteriyor. 2024'te 348 şirket kar ederken, 152 kuruluş zarar açıklamıştı. Zarar eden işletme sayısı önceki yıl

ise 96 olmuştu. Bu olumsuz tablo istihdam verilerinde de kendini gösteriyor. **Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği**'nin raporuna göre **sanayi** sektöründe çalışan sayısı 2025 yılı Haziran'da 3,8 milyon olurken; bu sayı Eylül 2022'den beri en düşük seviyeye işaret etti. Son 5 ayda ise **sanayi** istihdamı 220 bin kişi azaldı.

Açık iş pozisyonu oranı en yüksek imalat

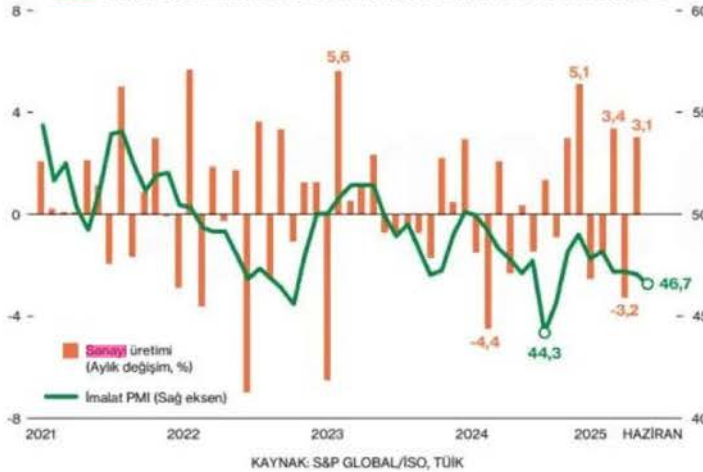
Bununla birlikte İŞKUR verileri incelendiğinde, 2025 yılı ilk çeyrekte en yüksek açık iş oranı yüzde 2,6 ile imalat sektöründe gerçekleşirken,

bu tüm açık işlerin yüzde 34,5'ine denk geliyor. Açık iş oranı en yüksek olan imalat sektöründe en fazla aranan meslekler ise düz dikiş makinesi, metal mamuller montaj işçisi, beden işçisi (taşıma, yükleme-boşaltma) ve lastik üretim elemanı olarak sıralanıyor. Ağırlıklı olarak teknik yeterlilik gerektiren bu pozisyonlar, yeterli nitelikli iş gücü bulunmadığında imalat **sanayisinin** rekabet gücünü kaybetme riskini de güçlendiren bir görünüm ortaya koyuyor.

Haziran ayında sadece ana metal **sanayi** ile elektrikli ve elektronik ürünlerinde istihdam artışı yaşanırken, makine ve metal ürünlerinde personel sayısı Mayıs 2020'den bu yana en yüksek oranda geriledi. **İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye Sektörel PMI** raporuna göre yeni siparişler ve istihdamdaki yavaşlama Haziran ayında daha da belirginleşti. Raporda, imalat firmaları Haziran'da yeni siparişlerdeki yavaşlamanın etkisiyle istihdamı son dokuz ayın en yüksek oranında azalttı. Çalışan sayılarındaki düşüş yüksek oranda gerçekleşirken mevcut gerileme trendi de yedinci aya ulaştı.

İSO İMALAT PMI 15 AYDIR DARALMA BÖLGESİNDE

“İstihdamdan Güven Endekslerine, hemen her göstergede ivme kaybı sinyalleri var”

İSO Meclisi'nin Temmuz ayı olağan toplantısında konuşan İSO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, yüksek enflasyona paralel olarak hızla artan üretim maliyetlerinin özellikle son 3-4 yılda Türkiye sanayisi açısından gittikçe ağırlaşan

bir yük haline geldiğini belirtti. **Erdal Bahçivan** şu açıklamalarda bulundu: “Zamanında bu kürsüden yaptığımız tüm uyarılara rağmen, kendi içinde tutarlı ve sürdürülebilir olmayan politikalarda ısrar etmenin neticesi, enflasyonda 10-15 yılın bin bir güçlüğü elde edilen kazanımlarını 1-2 yıl içinde kaybetmek oldu. Maliye politikalarında uyumun gecikmesi, iç talebin beklenenden yavaş soğuması, beklentilerdeki

katılık, fiyatlama davranışlarının kısa sürede düzelmemesi, kamunun keskin fiyat ayarlamaları ve son aylardaki siyasi belirsizlikler, bu sürecin arzu ettiğimizden uzun sürmesinde etkili oldu. Öte yandan, **sanayiciler** olarak bu sürecin en zorlayıcı etkilerini bir süre daha yaşamaya devam edeceğimiz anlaşılıyor. **Sanayi** üretiminden İSO İmalat PMI verilerine, istihdam rakamlarından güven endekslerine kadar hemen her göstergede ivme kaybı sinyalleri mevcut. Yüksek belirsizliklerin yanı sıra sıkı finansman koşulları, reel sektörümüzün yatırım iştahını sınırlamaya devam ediyor.”

Yetenek açığı, iş dünyasının dönüşümündeki en büyük engel

Öte yandan nitelikli iş gücündeki yetersizlik Türkiye'ye özgü bir durum da değil. Dünya Ekonomik Forumu'nun Geleceğin Meslekleri raporuna göre yetenek açığı, bugün iş dünyasının dönüşümü karşısındaki en büyük engel... İşverenlerin yüzde 63'ü yetenek açığını 2025-2030 yılları arasında temel bir bariyer olarak görüyor. İşverenlerin yüzde 40'ı ise mevcut çalışanların

becerilerinin geçerliliğini yitirdikçe, personel sayısında kesintiye gitmeyi planlıyor. Aynı zamanda yaşlanan nüfusun etkileriyle de karşı karşıya olan işverenler, yetenek havuzlarını doldurma konusunda karamsar bir tablo çiziyor. Sektöre özel yetenekleri çekme konusunda daha büyük zorlukların kapıda olduğu öngörülürken, işverenler daralan yetenek havuzu karşısında iş gücü stratejilerinin bir parçası olarak, mevcut çalışanlarını büyüyen iş kollarına kaydırma yoluna gidiyor.

Usta-kalfa açığı giderek büyüyor

Peki sektör temsilcileri ne düşünüyor? Tekstil, hazır giyim, deri, mobilya ve ağaç ürünleri, çimento, cam gibi emek yoğun sektörlerde önemli bir istihdam kaybı olduğuna ve yüksek işgücü maliyetlerinin istihdama olumsuz yansımalarının hissedildiğine dikkat çeken Türkiye İhracatçılar Meclisi Başkanı Mustafa Gültepe, "İstihdam kaybının bugünkü temel nedeni maliyet odaklı kararlar; yani firmalar, özellikle emek yoğun sektörlerde ücret ve yan giderleri düşürmek için işçi sayısını azaltıyor. Bununla beraber ülkemizde önemli bir usta, kalfa ve teknisyen açığımız olduğunun altını çizmem gerekiyor. Özellikle son yıllarda, hem mesleki eğitimden yeterli mezun verilmemesi hem de gençlerin bu alanlara yönelmemesi nedeniyle usta-kalfa açığı giderek büyüyor. Dijitalleşme ve otomasyon tartışmaları sürse de üretimin önemli bir kısmı hâlâ bu deneyimli iş gücüne bağımlı. Yani Türkiye'nin bugünkü nitelikli iş gücü ihtiyacı sadece mühendislik ya da yazılım yetkinlikleriyle sınırlı değil, aynı zamanda geleneksel üretim süreçlerini bilen ve sahada çalışabilen ara kademe teknik personel eksikliği de kritik boyutta. Bu açığı giderecek politikaların seri adımlarla devreye alınması tüm sanayimiz açısından büyük önem arz ediyor" dedi.

"Mevcut tablo istediğimiz bir durum olmamakla birlikte, sürece

her zaman yapıcı ve olumlu bir perspektiften yaklaşmayı tercih ediyoruz. Özellikle son iki yılda enflasyon ile döviz kuru arasındaki paralelliğin kur aleyhine bozulması bizi bu noktaya getirdi. Bu sorunu çözebilirsek süratle toparlanma sürecine girebiliriz" diyen Mustafa Gültepe, işçiliğin toplam maliyetlerdeki payının artmasına paralel olarak şirketlerin maliyet avantajı sağlayabilecekleri ülkelere yönelmesinin de

istihdamda kayba yol açtığını belirtti. Küresel rekabetin fiyat odaklı sıkıştığı noktalarda ciroların gerilediğini, kâr marjlarının daraldığını ve şirketlerin maliyet baskısını hafifletmek için ya üretimi kıstığına ya da daha ucuz üretim merkezlerine yöneldiğine vurgu yapıyor. Kısa vadede ise istihdamı korumak için öncelikle emek yoğun sektörlerde özel desteklerin sağlanması ve işverenin üzerindeki SGK prim ve istihdam yüklerini

düşürecek farklı enstrümanların devreye alınması gerektiğini söyledi.

“Acil beyaz ve mavi yakalı personellere ihtiyacımız var”

6 Şubat 2023'te yaşanan deprem sonrası istihdamda ciddi daralmalar yaşadıklarına ve henüz hala deprem öncesi seviyeleri yakalayamadıklarına dikkat çeken Malatya Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Oğuzhan Ata Sadıkoğlu, “Nitelikli

göç verdik, vermeye de devam ediyoruz. Göçe bağlı olarak istihdamda ciddi sorunlar yaşadık. Şehrimizdeki iki OSB'mizde deprem öncesi 42 bin olan personel sayısı şu anda 30 bine düşmüş durumda. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre 6 Şubat'tan önce Malatya'da 124 bin olan özel sektör çalışan sayısı depremden sonra 62 bine düşmüştü. Şu an itibarıyla bu rakam 115 binlerde. Ancak, OSB başta

olmak üzere şehrimizde acil beyaz ve mavi yakalı personellere ihtiyacımız var” ifadelerine yer veriyor.

Üretim, maliyetin daha az olduğu Mısır ve Bangladeş'e kayıyor

Özellikle tekstil tarafında yaşadıkları sıkıntılara değinen Oğuzhan Ata Sadıkoğlu, “Deprem öncesi OSB'lerimizdeki tekstil fabrikalarında çalışan personel sayımız 18 bin civarındaydı. İstihdamımızın yüzde 50'sine tekabül ediyor. Şehrimizin ana istihdam alanı tekstil diyebiliriz. Ancak son yıllarda üretimde ciddi düşüşler var. Artan maliyetler nedeniyle birçok büyük firma fason üretimlerini Malatya'dan çekmeye başladı. Personel gideri başta olmak üzere birçok kalemden daha az maliyetin olduğu Mısır, Bangladeş gibi ülkelere kaymaya başladı. Bu durum hem istihdamımızı hem de ihracatımızı olumsuz etkiliyor” diyor.

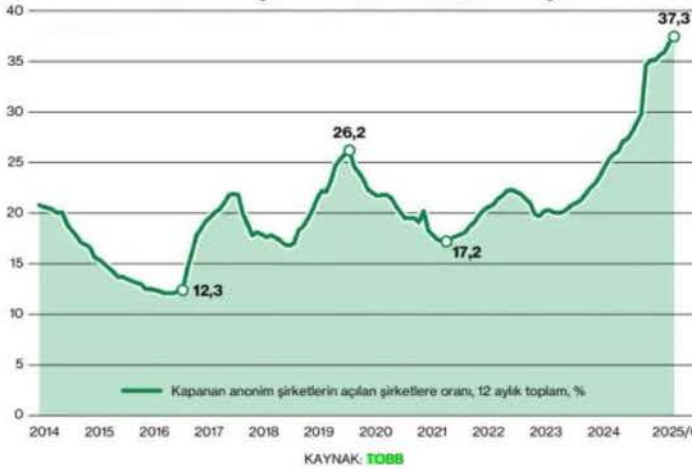
OSB'ler için mevcut teşvikler yeterli gelmiyor. Yeni teşvik paketlerinin hayata geçirilmesi gerektiğini söyleyen Oğuzhan Ata Sadıkoğlu, “KGF destekli TOBB Nefes Kredisine olan yoğun talep, depremden büyük yaralar almış firmalarımızın finansmana ihtiyacını net şekilde ortaya koyuyor. Ancak Malatya için belirlenen 1 milyon TL üst limit yeterli değil. Yüzlerce üyemiz bankalara gittiğinde, limit bitti sözleriyle karşılaşmış başvuru dahi yapmadan geri döndü. Özellikle depremden en fazla etkilenen Malatya, Hatay, Adıyaman ve Kahramanmaraş'taki firmalar için limitler artırılmalı, faiz oranları da düşürülmeli” değerlendirmesinde bulunuyor.

“Firmalar işçi çıkarmamak için mücadele ediyorlar”

İstihdam kaybının ağırlıklı olarak ihracatçı sanayicilerde gördüklerini söyleyen Makine İmalat Sanayi Dernekleri Federasyonu Başkanı Adnan Dalgakıran, “Makine sektöründe de ciddi bir küçülme var. Firmalar şu ana kadar işçi çıkarmamak için mücadele ediyorlar. Nitelikli

KAPANAN ŞİRKET ORANI %37'Yİ AŞTI

İşgücünü bulmak da zor. Olması gerekenin çok daha altında bir işçi çıkarma var. Enflasyondaki artış hızı düşecek mi soru işareti... Pek çok soru işareti ile birlikte yaşıyoruz. Bu da şirketleri temkinli olmaya itiyor" diyor. Nitelikli iş gücü için yatırım iklimi, faizlerin düşük olması gibi pek çok parametrenin olması gerektiğine değinen Adnan Dalgakıran, Türkiye'nin nüfusuna göre çalışan sayısının da az olduğunu söylüyor. Adnan Dalgakıran ayrıca KGF, Nefes kredisi gibi desteklerin geçici bir süre can suyu olacağını, ancak mevcut ana problemler çözülmeden, şirketlere sürekli kredi pompalayarak ayakta tutmanın mümkün olmayacağını da altını çizdi.

Sanayi istihdamında daha sert düşüşler yaşanabilir

Akdeniz Mobilya, Kâğıt ve Orman Ürünleri İhracatçıları Birliği Başkanı Bülent Aymen'e göre reel olmayan kur seviyesi ile ihracat, enerji maliyetlerinin yüksekliği ve hammadde ithalatında yaşanan kur baskısı istihdamı azaltan unsurlar arasında... Özellikle yüksek faiz oranları, krediye erişimdeki zorlukları ve artan işçilik maliyetleriyle birçok üreticinin yeni istihdam yaratmaktan kaçındığını söyleyen Bülent Aymen, "Kimi uzmanlara göre, yapısal reformlar

ve stratejik destekler devreye alınmazsa, sanayi istihdamında daha sert düşüşler yaşanabilir" diyor ve ekliyor: "Üretimdeki verimlilik artışı bir yandan pozitif gelişme olarak görülse de, nitelikli işgücüne olan ihtiyaç keskin biçimde yükseliyor. Türkiye'de mesleki eğitim ve dijital yetkinlik konusunda ciddi açıklar mevcut. Bu da istihdam kaybının yerini nitelikli istihdamla dolduramama riskini doğuruyor" diyor.

Sanayi istihdamında daralmaya yol açan bir diğer faktörün şirketlerin yurt dışına yönelmesi olduğunu da söyleyen Bülent Aymen, "Özellikle Mısır, Fas ve Doğu Avrupa gibi üretim maliyetlerinin düşük olduğu ülkeler, Türk sanayiciler için cazip hale geldi. Ucuz işgücü, vergi teşvikleri ve serbest ticaret anlaşmaları, firmaları üretimi dışa taşıma yönünde cesaretlendiriyor. Bugün Mısır'daki işgücü maliyeti, Türkiye'deki maliyetinin 4'te 1'i oranında. Bu eğilim, Türkiye'de işgücü talebini azaltırken, ülkenin sanayi içindeki katma değer üretimini de olumsuz etkiliyor" sözlerine yer veriyor. Ayrıca sanayide istihdamı korumak ve yeniden artırmak için yapılması gerekenleri sıralıyor: Mesleki eğitim sisteminin güncellenmesi, dijital ve teknik becerilere odaklanması, işveren üzerindeki

SGK ve vergi yüklerinin azaltılması, yatırım ortamının istikrarlı ve öngörülebilir hale gelmesi, yerli üretimi destekleyen bölgesel teşviklerin artırılması ve Ar-Ge ile katma değerli üretime geçiş hızlandıran programların devreye alınması.

"Türkiye'nin mevcut sanayi altyapısı ağırlıklı olarak 'orta-düşük teknoloji' düzeyinde"

Türkiye sanayisinde istihdam kaybının, geçici bir daralma mı? yoksa yapısal bir kriz mi? olduğunu değerlendiren Organik Kimyacılar Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Korgün Şengün'e göre, cevap Türkiye'nin üretim altyapısı, teknoloji düzeyi ve iş gücünü dönüştürme kapasitesinde saklı. Türkiye'nin mevcut sanayi altyapısının ağırlıklı olarak 'orta-düşük teknoloji' düzeyinde olduğunu söyleyen Korgün Şengün, "Bu durum, üretimin verimliliğini, ihracat kabiliyetini ve çalışan başına katma değer üretimini doğrudan sınırlar. Düşük teknoloji demek; düşük fiyat, yüksek rekabet, düşük maaş ve sınırlı gelecek vizyonu demektir. Bu sorunun yanıtı teknolojik sıçramada, daha doğrusu yüksek teknolojiye dayalı üretim ekosistemi kurmakta yatıyor. Türkiye ne ithal ettiğini bilmeden ne üreteceğini, ne kadar yatırım yapacağını, nereye odaklanacağını sağlıklı biçimde planlayamıyor. Kimya sektöründeki bu dağınık yapı, sanayide istihdamın dağılmasına, niteliksizleşmesine ve verimsizleşmesine neden oluyor" değerlendirmesinde bulunuyor.

"Sanayiyle entegre mesleki eğitim merkezleri yaygınlaştırılmalı"

Otomasyon, yapay zeka ve algoritmik sistemlerin iş gücünün sanayi içindeki rolünü de yeniden tanımladığına dikkat çeken Korgün Şengün, iş gücünün artık sadece emek değil; adaptasyon yeteneği, problem çözme becerisi ve teknik yeterlilik ile öne çıkmak zorunda olduğu görüşünde. Türkiye sanayisinin yeniden yapılanabilmesi için

çözüm önerilerinde de bulunan Korgün Şengün, "İthalata bağımlılık haritaları çıkarılmalı, yatırımlar devlet politikası ile buna göre yönlendirilmeli hatta ihtisas sahibi firmalar ile bizzat konsorsiyumlar kurulmalı. Kimya, ilaç, elektronik gibi stratejik alanlarda yüksek teknoloji OSB'leri kurulmalı ve kümeleşme bizzat davet ile yapılmalıdır. Ne ihtiyaç olduğu, ne kadar ihtiyaç olduğu, ne kadar ihracat yapılacağı, yatırım büyüklüğü, hammadde tedarik kanalları, üretici/müşteri konsolidasyonu tek elden planlanarak ölçek ekonomisi dinamikleri dahilinde değerlendirilerek OSB'ler ihtisas haline getirilmeli. Çeltikçiyle balıkçı, kimyacı ile gıdacı aynı OSB'de olmamalı. Sanayiyi entegre mesleki eğitim merkezleri yaygınlaştırılmalı. Yüksek teknoloji odaklı Ar-Ge projeleri ürünleştirme kriterine göre desteklenmeli. Kamu alımlarıyla yerli üretim teşvik edilmeli (örn. kamu ihalelerinde yerli kimyasal önceliği). İnsan sermayesi fonları ile iş gücü, beceri güncelleme odaklı yeniden işlenebilir hale getirilmeli."

Kocaeli Sanayi Odası Başkanı Ayhan Zeytinoglu ise "Bölgemizdeki bütün sanayi dallarında varlığa azaltması şeklinde veya 2-3 haftalık duruşlar şeklinde çalışmalar yapılıyor. Aynı zamanda AB'ye ihracat yapan bir bölgedeyiz. Avrupa'da bir toparlanma görülmesine rağmen, firmalarımız kur nedeniyle ihracat

yapmakta sıkıntı çekiyor. İşçi yoğun sektörler bilhassa daha fazla sıkıntı çekiyor. Çalışan sayısında azaltma yapan firmalarımız ne yazık ki var. Kurlarda hareketlenme var ama yeterli değil, bu sebeple en kötü geride kaldı diyemiyorum" açıklamasında bulundu.

SANAYİ İSTİHDAMI 5 AYDA 220 BİN AZALDI

KAYNAK: TÜSİS SANAYİ KAPASİTE RAPORU İSTATİSTİKLERİ

BAHÇIVAN'DAN NET MESAJ:

Yatırım iştahı düşüyor

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Meclisi'nin Temmuz ayı olağan toplantısı, "Küresel Rekabette İlerleme için Enflasyon ve Maliyet Krizine Karşı Türkiye Sanayisinin Dayanıklılığının Artırılması" ana gündemiyle Odakule Fazıl Zübü Meclis Salonu'nda gerçekleştirildi.

ERDAL
BAHÇIVAN

Toplantının açılış konuşmasını yapan İSO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, küresel rekabetin ticaretten teknolojiye kadar her alanda sertleştiğine dikkat çekerek, Türkiye sanayisinin bu zorlu ortamda ayakta kalabilmesinin, dayanıklılığını artırmasına bağlı olduğunu söyledi.

"Kamudaki paydaşlarımızın da desteğiyle reel sektörümüzle birlikte geleceğe hazır olmak için kronikleşmiş yapısal sorunlarımıza bütüncül çözümler aramalıyız" diyen Bahçivan, ekonominin ve üretim yapısının güçlü yönlerini pekiştirmek, gelişime açık alanlarda stratejik adımlar atmak gerektiğini vurguladı. Elimizdeki kaynakları en verimli şekilde değerlendirmeye çağrısında bulundu.

"FİNANSMAN KOŞULLARI, YATIRIM İŞTAHINI SINIRLAMAYA DEVAM EDİYOR"

Konuşmasında sanayicilerin artan üretim maliyetleriyle karşı karşıya kaldığını belirten Bahçivan, "Yüksek enflasyona paralel olarak hızla artan üretim maliyetleri, özellikle son 3-4 yılda Türkiye **sanayi** açısından ağırlaşan bir yük haline geldi" dedi.

Pandemi sonrası küresel tedarik darboğazları, Ukrayna'daki savaşın tetiklediği enerji krizi ve bölgedeki jeopolitik gerilimlerin maliyet krizini açıklamaya yetmediğini ifade eden Bahçivan, "Zamanında yaptığımız tüm uyarılara rağmen, tutarlı ve sürdürülebilir olmayan politikalarla ısrar edilmesinin sonucu, enflasyonda

10-15 yılda elde edilen kazanımların 1-2 yılda kaybedilmesi oldu" diye konuştu.

Maliye politikalarında uyumun gecikmesi, iç talebin beklenenden yavaş soğuması, beklentilerdeki katılık ve kamunun keskin fiyat ayarlamaları gibi unsurların bu süreci uzattığını kaydeden Bahçivan, "**Sanayiciler** olarak bu sürecin en zorlayıcı etkilerini bir süre daha yaşamaya devam edeceğimiz anlaşıyor. Sanayi üretiminden İSO İmalat PMI verilerine, istihdam rakamlarından güven endekslerine kadar birçok göstergede ivme kaybı sinyalleri mevcut. Yüksek belirsizliklerin yanı sıra sıkı finansman koşulları, reel sektörümüzün yatırım iştahını sınırlamaya devam ediyor" dedi. HABER MERKEZİ

Under the auspices of the
**PRESIDENCY OF THE
REPUBLIC OF TÜRKİYE**

INTERNATIONAL DEFENCE & AEROSPACE EXHIBITION

05 - 09 MAY 2026
İSTANBUL EXPO CENTER

Supported By

